

ВІДПОВІДІ НА ЗАВДАННЯ ТЕСТУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

(Затверджені експертною комісією
Українського центру оцінювання якості освіти 26 червня 2008 року)

Частина 1 Українська мова

**Завдання 1–7 мають по чотири варіанти відповіді, серед яких лише
ОДИН ПРАВИЛЬНИЙ.**

- 1. Завдання:** Виділене слово вжито в прямому значенні в реченні
Відповідь: Як хороше, коли в осінній млі *летять* ширококрилі журавлі.
- 2. Завдання:** Фразеологічний зворот ужито в реченні
Відповідь: Поет не той, у кого тільки й духу, що вниз пливти за течією.
- 3. Завдання:** Простим є речення
Відповідь: Уже в садках наливаються свіжим соком яблука, груші та вишні.
- 4. Завдання:** Немає частки в рядку
Відповідь: Буквар – не тільки букви, а й мова.

Прочитайте текст і виконайте завдання 5–7.

(1)Віками ткалося *мереживо* переказів про велику княгиню Ольгу як діяльну, мудру правительку й *захистницю* нашої землі. (2)Образ Ольги постає зі сторінок «Повісті минулих літ» Нестора Літописця, творів візантійських хроністів і письменників. (3) В епоху, коли війна була, без сумніву, головним засобом вирішення політичних суперечок, княгиня Ольга продемонструвала можливість боротьби за міжнародне визнання без застосування *злісної* сили. (4)Київська Русь під час її правління не воювала з жодною з сусідніх держав. (5)Княгиня вважала, що тільки нездатність до справжнього *щасливого* життя штовхає людей особливо чоловіків на жорстокість.

- 5. Завдання:** Орфографічну помилку допущено в написанні слова
Відповідь: захистницю.
- 6. Завдання:** Пунктуаційну помилка допущена в реченні
Відповідь: п'ятому.

7. *Завдання:* Вставним словом ускладнене речення
Відповідь: третє.

Завдання 8–23 мають по п'ять варіантів відповіді, серед яких лише ОДИН ПРАВИЛЬНИЙ.

8. *Завдання:* Літеру *с* на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка
Відповідь: ..формований, зі..ковзувати, ..порожніти.

9. *Завдання:* Літеру *и* на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка
Відповідь: р..нг, ж..раф, Єг..пет, с..луєт.

10. *Завдання:* Помилку в правописі особових закінчень дієслів допущено в рядку
Відповідь: досягнеш, мелять.

11. *Завдання:* М'який знак на місці пропуску НЕ ПИШЕТЬСЯ в усіх словах рядка
Відповідь: ковз..кий, камін..чик, американ..ський.

12. *Завдання:* Подвоєння літер у всіх словах НЕ ВІДБУВАЄТЬСЯ в рядку
Відповідь: піц..а, сум..а. ем..іграційний.

13. *Завдання:* Закінчення *-а (-я)* у формі родового відмінка однини мають усі іменники в рядку
Відповідь: уривок, ведмідь, чисельник.

14. *Завдання:* Граматичний зв'язок порушено в словосполученні
Відповідь: прибути раніше всіх.

15. *Завдання:* Виділене слово є сполучником і його слід писати разом у реченні
Відповідь: Як/би я турбувався завжди про себе, вже б онімів давно від самоти.

16. *Завдання:* Усі складні слова потрібно писати разом у рядку
Відповідь: перекоти/поле, мікро/біологічний, південно/український;

17. *Завдання:* Правильно утворена форма наказового способу дієслова в рядку
Відповідь: носімо.

18. *Завдання:* Кома перед *як* НЕ СТАВИТЬСЯ в реченні (розділові знаки пропущені)
Відповідь: У національну історію Сковорода ввійшов як філософ письменник-байкар поет перший український лірник.

19. Завдання: Однакова кількість звуків і букв у всіх словах рядка

Відповідь: від'їжджати, щедрість, єдність

20. Завдання: Граматичну помилку допущена в реченні

Відповідь: Вивчаючи літературу, збагачується внутрішній світ особистості.

21. Завдання: Нульове закінчення у формі родового відмінка множини мають усі іменники в рядку

Відповідь: буря, культура, галерея, мозаїка.

22. Завдання: Поширеним є речення

Відповідь: Надворі стемніло.

23. Завдання: Правильну вимову відображає фонетичний запис слів у рядку

Відповідь: дешиця [де^ишчіц'а], сьогодні [с'огóд'н'і].

Завдання 24–28 мають на меті встановлення відповідності.

24. Вид односкладного речення

Завіяло, заговорило снігом у полі, попід садом і в саду. *Безособове*
Благословляю і люблю твоє чоло двадцятивесне. *Означено-особове*
Стоїш високо – не будь гордим, стоїш низько – не гнися. *Узагальнено-особове*
Над лиманом білять синім, білять білим над лиманом. *Неозначено-особове*

25. Вид підрядного речення

Знай, що в світі найтяжче – це серце носити студене. *З'ясувальне*
Де рідний край, там і під ялиною рай. *Обставинне місця*
Український хліб тому такий смачний, що він завжди замішаний на пісні.
Обставинне причини
Простіть мене за смуток цих тирад, де чути звук струни лиш однієї.
Означальне

26. Відокремлений член речення

Натрудившись у квітні, перецвівши у маю, йдуть дерева перелітні в повінь
лагідну свою. *Обставина*
А тепер, замість крила вітрильника, Таня й Віталій бачать удалині темну
непорушну гору якусь. *Додаток*

Небо розгорнуло намет свій – синій, широкий, глибокий! *Означення*
Спить студент, довгов'язий смаглявець з чорними бровами, усмішка
блукає на вишнево-пришерхлих губах. *Прикладка (різновид означення)*

27. Значення фразеологізму

1 Біла пляма	недосліджене питання
2 Наріжний камінь	основа
3 Три кити	устої
4 Як нитка за голкою	невідступно

28. Завдання:

З'ясуйте, якою частиною мови є виділені слова в реченні (цифра позначає наступне слово).

(1)*Роз'ятрений* [дієприкметник (як форма дієслова)] нудьгою, затоплений в задумі, плентавсь я тихою ходою берегом річки, не (2)*помічаючи* [дієприслівник (як форма дієслова)] (3)*навіть*[частка], як чорна хмара обіймала все (4)*крайнебо* [іменник], тихо лізла догори.

Завдання 29–31 передбачають вибір речення, що містить певне мовне явище (розділові знаки пропущені). Виберіть правильні варіанти відповіді (їх може бути один, два, три або більше).

(А)Христя Алчевська назвала Олександра Олеся «українським Гейне». (Б)Іван Франко говорив Весною дише від сих віршів. (В)Леся Українка зізналася що після таких високохудожніх творів їй писати лірику вже не варто. (Г)А Михайло Грушевський уважав що про Олеся слід говорити як про найбільшого з «нині живущих» поетів в Україні. (Д)Сповнена загадкових ритмів його поезія хвилювала бентежила дивувала. (Е)Його поезія криничної чистоти. (Є)Вірші ніби просилися аби їх заграли на арфі лірі кобзі сопілці.

29. Завдання: Речення з прямою мовою

Відповідь: Б.

30. Завдання: Відокремлене означення є в реченні

Відповідь: Д.

31. Завдання: Кому (коми) треба поставити в реченнях

Відповідь: В, Г, Д, Є.

Читання й аналіз тексту

Прочитайте уважно текст. Виконайте завдання 32—39 до нього. З чотирьох варіантів відповідей виберіть ОДИН ПРАВИЛЬНИЙ

Обрати свою дорогу

Дорогий синку!

Я не знаю всіх обставин, що змусили тебе покинути – при самім закінченні – технікум, але вірю, що крок твій – добрий, хоча б уже тим, що відважний. Мені подобаються люди, які мають свій норів. Ці люди – нещасливі в житті, зазнають усіляких страждань (щасливі – здебільшого безхребетні). У житті доводиться обирати: або цікаву муку, або нецікаве щастя. Більшість, звичайно, обирає щастя, хай і нецікаве. Одних чекає поросяче щастя, других – орлина смерть. Обирай, синку, сам, що тобі до вподоби. Сам я зробив для себе вибір. Твоє життя – є твоє. Просто мусиш знати, що тебе чекає на одній і другій дорозі. Одна дорога – дуже людна, а друга – майже безлюдна. Коли-не-коли перейде нею якийсь стражник – із дуже виразним обличчям і попущеними кутиками вуст. Власники щастя мають мрію: от би туди, де орел літає, тільки б без мук! Орли відчують постійну спокусу: от би зазнати земного щастя, тільки без п'ятачка на носі. Отака, бач, діалектика життя.

Моя думка така: усе це не біда – і незакінчена десятирічка, і полишений технікум. Може, в тебе моя натура: всюди тобі недобре. Я, принаймні, ніколи не мав роботи до душі, добре мені було тільки за письмовим столом, серед дорогих книжок, перед папером, на самоті. Що я можу сказати тобі, Дмитре: учись на електрика, це добрий фах, вивчай свою справу достеменно. То не дуже мудро, коли діти, гравши в дитинстві «в класи», грають у них ціле життя: десять класів – інститут – робота – одруження – пенсія – телевізор – доміно. Може бути й інакше: спочатку військо, потім десятирічка, інститут. Зрештою, інституту може й не бути (Горький і Бажан вищої освіти не мали). Насамперед, сину, я хочу, щоб ти мав свій характер, а не був розмазною, манною кашею для беззубих. Виробляй його постійно, не поступайся своєю волею перед обставинами. Масштаб людини визначається мірою її волі.

Коли ти матимеш свій характер, то буде найважливіше за всякі там університети. Бо характер – це фундамент для майбутньої будівлі. Коли він міцний, то на ньому можна зводити хмарочоси, він витримає будь-яке навантаження. Людський характер, правда, на відміну від будівлі, виробляється чи не на все життя. Кожен великий життєвий іспит показує, чого вартий підмурок. Він може зруйнуватися, може підруйнуватися, а може не тільки витримати все, а ще й зміцніти. Як на мене, люди зі своїм характером без вищої освіти кращі за людей з освітою, але без характеру. Буває часто: людина знає бозна-скільки, але розмовляти з нею вкрай нудно, бо вона нічого не тямить розповісти цікаво. У неї немає свого стержня, хребта, до якого кріпиться вся кісткова система, тобто, така людина не має

самої себе (усе – телевізор, машину, дачу, штани, професію – має!). Це гарба сіна, сяк-так наваленого на купу, – украй безнадійний варіант людського існування. А коли людина має себе, свій хребет, свій центр, свою основу, свою гравітацію, сказати б, тоді все падає на свої місця – і людина схожа на Ейфелеву вежу, а не на гарбу сіна. Хочу, щоб ти був схожий на вежу, а не на гарбу сіна.

Я чогось вірю в тебе, сину. І, може, мені навіть до душі, що ти «викидаєш коники», а не йдеш уторованою дорогою. Тільки стережися гнилизни, штучності, «гопляля-молодечності» (коники викидають і хулігани, злодії, всяка непотріб). Хай тебе вбереже від таких «коників» твоя чистота. Будь чистий – за всяку ціну й передусім. Душею і тілом. Допомагає душ для душі, коли ти регулярно вершиш над собою свій власний суд: а що ти зробив, щоб бути кращим, чеснішим, розумнішим? Це – як самосповідь.

Читаю листи Лесі Українки – і вкрай захоплений ними. Була б змога – щось би більше написав на їхній основі. Наприклад, «Уроки Лесі Українки». А так – тільки мрію про це на самоті своїй.

Дещо змарнів, але то мені до лиця, здається. Веселе щастя є порожнє і плитке, сумне ж – змістовне і добре (За *В. Стусом*).

32. Завдання: Слово *діалектика* в уривку «Власники щастя мають мрію: от би туди, де орел літає, тільки б без мук! Орли відчують постійну спокусу: от би зазнати земного щастя, тільки без п'ятачка на носі. Отака, бач, **діалектика** життя» означає

Відповідь: єдність і боротьбу суперечностей.

33. Завдання: Антонімом до слова *змістовне* у висловленні «Веселе щастя є порожнє і плитке, сумне ж – змістовне і добре» НЕ МОЖНА вважати слово

Відповідь: безпредметне.

34. Завдання: Антонім до фразеологізму *іти второваною дорогою* у висловленні «І, може, мені навіть до душі, що ти «викидаєш коники», а не йдеш уторованою дорогою» подано в рядку

Відповідь: іти своєю дорогою.

35. Завдання: Загальним стосовно інших є висловлення, наведене в рядку

Відповідь: У житті доводиться обирати: або цікаву муку, або нецікаве щастя.

36. Завдання: Речення, що є тезою стосовно решти речень, наведене в рядку

Відповідь: Як на мене, люди із своїм характером без вищої освіти кращі за людей із освітою, але без характеру.

37. Завдання: Висновком, що співвідноситься з тезою «У житті доводиться обирати: або цікаву муку, або нецікаве щастя», є

Відповідь: Веселе щастя є порожнє і плитке, сумне ж – змістовне і добре.

38. Завдання: Словосполучення, виділене в реченні «Допомагає *душ для душі*, коли ти регулярно вершиш над собою свій власний суд: а що ти зробив, щоб бути кращим, чеснішим, розумнішим?» є

Відповідь: метафорою.

39. Завдання: Ознаки публіцистичного стилю, притаманні тексту «Обрати свою дорогу», подані в рядку

Відповідь: пристрасність викладу, уживання окличних речень, використання суспільно-політичної лексики, емоційно забарвлених слів, фразеологізмів.

Частина 2 **Українська література**

Завдання 40–60 мають по п'ять варіантів відповіді, серед яких лише ОДИН ПРАВИЛЬНИЙ.

40. Завдання: Рядки

Ходить сон біля вікон

А дрімота біля плота

узяті з твору, що належить до

Відповідь: родинно-побутових пісень.

41. Завдання: Епізод зі «Слова про Ігорів похід» „Загула земля, зашуміла трава, вежі половецькі сколихнулися. А Ігор князь поскочив горностаєм в комиші і білим гоголем на воду. Упав на бистрого коня і скочив з нього сірим вовком. І помчав до луку Дінця, і полетів соколом під млою, забиваючи гусей і лебедів” змальовує

Відповідь: втечу Ігоря з полону.

42. Завдання: Український середньовічний вертеп – це

Відповідь: пересувний ляльковий театр, де ставилися релігійні й світські п'єси.

43. Завдання: Повість «Маруся» Григорія Квітки-Основ'яненка характеризує автора як представника

Відповідь: сентименталізму.

44. Завдання:

*За горами гори, хмарою повиті,
Засіяні горем, кровію политі.
Споконвіку Прометея
Там орел карає,
Що день Божий добрі ребра
Й серце розбиває.
Розбиває, та не вип'є
Живущої крові, –
Воно знову оживає
І сміється знову, –*

так починається твір Т. Шевченка

Відповідь: “Кавказ”.

45. Завдання: Відповідь від першої особи ведеться у творі

Відповідь: “Інститутка” Марка Вовчка.

46. Завдання: «Ну як-таки, щоб воля – та пропала? Се так колись і вітер пропаде!» – слова

Відповідь: Мавки («Лісова пісня» Лесі Українки).

47. Завдання: Укажіть художні засоби, використані в уривку з поеми І. Котляревського “Енеїда”:

*Не хмара сонце заступила,
Не вихор порохом вертить,
Не галич чорна поле вкрила,
Не буйний вітер се шумить:
Се військо йде всіма шляхами,
Се ратне брязкотить збруями...*

Відповідь: постійний епітет, анафора, порівняння.

48. Завдання: За жанром поезія “І мертвим, і живим...” Т. Шевченка

Відповідь: послання.

49. Завдання: Особливість композиції поеми Т. Шевченка «Гайдамаки» в тому, що вона

Відповідь: має два вступи.

50. Завдання: Визначте віршовий розмір поезії “Декадент” І. Франка за уривком:

*Який я декадент? Я син народа,
Що вгору йде, хоч був запертий в льох.
Мій поклик: праця, щастя і свобода,
Я є мужик, пролог, не епілог.*

Відповідь: п'ятистопний ямб.

51. Завдання: “Будинок із багатьма прибудовами і надбудовами”. Так академік Олександр Білецький образно визначив своєрідність композиції твору

Відповідь: “Хіба ревуть воли, як ясла повні?” Панаса Мирного.

52. Завдання: В історичному романі П. Куліша «Чорна рада» описано події періоду

Відповідь: Руїни.

53. Завдання: Друге видання роману Панаса Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» мало назву

Відповідь: «Пропаща сила».

54. Завдання: Кульмінацією новели М. Коцюбинського “Intermezzo” є

Відповідь: зустріч митця з селянином.

55. Завдання: Прочитайте уривок і визначте, внутрішні переживання якого літературного героя він передає. *«Чекайте лишень! Ось вони заговорять своїм язиком, ті селяни, і тоді почуєте, що вони думають про вас», – мовив він сам до себе. Думка про конечність розбуджування селян до політичного життя, організування їх для політичної боротьби за свої права виступила в його душі не як далекий теоретичний постулат, а як справа невідхильно потрібна, без якої навіть найбільшому народолюбцеві не можна й кроку зробити наперед».*

Відповідь: Євгенія Рафаловича («Перехресні стежки» І. Франка).

56. Завдання: Автор поетичних рядків *«...Так! Я буду крізь сльози сміятись, Серед лиха співати пісні...»*

Відповідь: Леся Українка.

57. Завдання: Укажіть персонажа поеми Володимира Сосюри “Мазепа”, який, повернувшись із заслання, кличе запорозьких козаків до бою зі шведами:

*Січовики! За кого люто
Ви кров братерськую лете?..
Як сміли Бога ви забути,
Кому народ продаєте?!
Ви ж не перевертні, а люди!
Сини мої! Чи ви зі мною?*

Відповідь: Палій.

58. Завдання: *«Любові всевишній присвячується...»* – рядки з твору
Відповідь: «Три зозулі з поклоном» Григора Тютюнника.

59. Завдання: Про «дівчину з легенди» йдеться у творі
Відповідь: «Маруся Чурай» Л. Костенко.

60. Завдання: Найбільшу виражальну силу в рядках В. Симоненка
*Найогидніші очі порожні,
Найгрізніше мовчить гроза,
Найнікчемніші дурні вельможні,
Найпідліша брехлива сльоза...*

має троп

Відповідь: епітет.

Завдання 61–64 мають по сім варіантів відповіді, із яких правильним може бути ОДИН, ДВА або БІЛЬШЕ варіантів. Вам слід вибрати всі правильні варіанти відповіді та позначити їх хрестиками в бланку. Не робіть інших позначок – комп'ютерна програма реєструватиме їх як ПОМИЛКИ!

61. Завдання: Жанрові ознаки історичної пісні «Зажурилась Україна»

Відповідь: ліро-епічний характер
ритмічна структура тексту
героїчний колорит епохи
рівноскладові рядки
строфічна будова

62. Завдання: З-поміж персонажів комедії І. Карпенка-Карого «Хазяїн» протистоять «дикій, страшенній силі» Терентія Пузиря

Відповідь: Соня Пузир
Золотницький
Калинович

63. Завдання: Прочитайте уривок з кіноповісті О. Довженка «Зачарована Десна» та визначте, які художні засоби використав письменник для створення образу дядька Самійла. *«Він був косар. Він був такий великий косар, що сусіди забули навіть його прізвище і звали його Самійло-косар, а то й просто Косар. Орудював він косою, як добрий маляр пензлем чи ложкою, – легко і вправно. Коли б його пустити з косою просто, він обкосив би всю земну кулю, аби тільки була добра трава та хліб і каша».*

Відповідь: порівняння
метонімія
гіпербола
епітет

64. Завдання: Почуття й переживання закоханої людини передають твори

Відповідь: “Чого являєшся мені у сні...” І. Франка

“Ви знаєте, як липа шелестить...” П. Тичини

“Так ніхто не кохав...” В. Сосюри

Частина 3

ВЛАСНЕ ВИСЛОВЛЕННЯ

Підтримайте або спростуйте думку: «Великий талант вимагає великої працелюбності».

Сформулюйте тезу, наведіть два-три переконливі аргументи, які найкраще підтвердять Ваші міркування. Проілюструйте Ваші думки прикладами з художньої літератури (зазначте назву твору, укажіть проблему, порушену письменником, художній образ, за допомогою якого проблему розкрито, наведіть цитату з твору тощо), історичними фактами або випадками з життя. Не переказуйте змісту, не давайте повної характеристики образів. Сформулюйте висновки.

Орієнтовний обсяг роботи – 1 сторінка тестового зошита (200–250 слів). Текст обсягом до 100 слів екзаменатори не перевірятимуть.